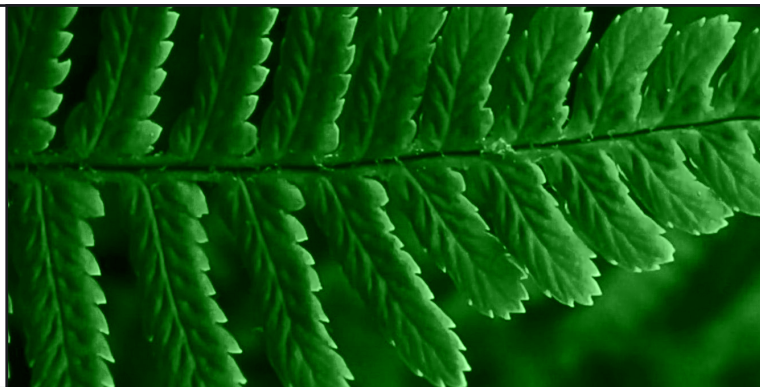
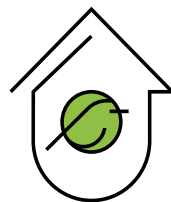
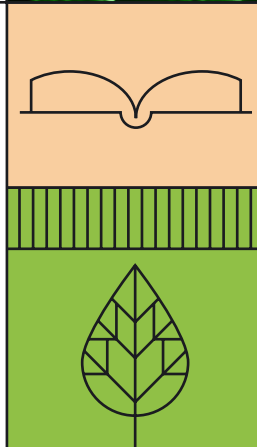

SAKU VALLA RINGMAJANDUSE JUHEND

Ringmajandus on oluline! See võimaldab ressursside tõhusamat kasutamist, vähendab jäätmete hulka ning edendab keskkonnasõbralikumat ja majanduslikult jätkusuutlikku tulevikku.

Käesolevast juhendist leiad praktilisi näpunäiteid ja juhiseid, kuidas oma igapäevastes tegevustes ringmajanduse põhimõtteid rakendada.

SAKU VALD
Läbi rohelise akna

RINGMAJANDUS – MIDA SEE TÄHENDAB?

Maa loodusvarad on piiratud, mistõttu on oluline leida jätkusuutlik viis nende kasutamiseks. Ringmajandus on majandusmudel, kus toodete, materjalide ja ressursside väärtust hoitakse võimalikult kõrgele võimalikult kaua ning jäätmete teke on minimaalne.

Peamine tähelepanu pööratakse toodete ja materjalide:

- korduskasutusele
- parandamisele
- ringlusse võtmisele

Kõige olulisemat rolli ringmajanduses mängib toodete ja teenuste disain. See tähendab, et tooted peaksid olema **parandatavad, hooldatavad ja renoveeritavad**.

Oluline mõju on ka tarbijatel. Tarbimisharjumused kujundavad majanduse, mis tähendab, et meie igapäevastel valikutel on oluline mõju keskkonnale. Seetõttu on tähtis, et igaüks panustaks omaltpoolt ringmajanduse toimimisse.

Mida saad Sina teha?

Muuda oma tarbimisharjumusi

Soeta teadlikult ja mõistlikult keskkonnahoidlikke tooteid (vt juhendi lk 35) ning teenuseid (ka tooteid teenusena). Eelista kohalikul toorainel põhinevat toitu ning taastuval energial põhinevaid teenuseid (näiteks transpordis).

Hoia tooteid võimalikult kaua kasutuses

Korduskasuta, kujunda asju ümber, paranda, renoveeri või muuda asja kasutusotstarvet.

Väljdi jäätmeteket igal võimalusel ja kogu jäätmeid liigiti

Väljdi ühekordselt kasutatavaid tooteid, eelista korduskasutatavaid alternatiive.

Kogu oma jäätmeid liigiti.

TAASKASUTUS VÕI KORDUSKASUTUS?

Mis vahe on taaskasutamisel ja korduskasutamisel?

TAASKASUTUS on jäätmetes leiduvate materjalide või energia uuesti kasutamine.

Taaskasutamine on näiteks see, kui pakendijääde tehakse plasthelvesteks ning sellest valmistatakse uus plasttoode. Seda nimetatakse ka materjali ringlussevõtuks ehk ümbertöötlemiseks.

Taaskasutamine ja ringlussevõtt hõlmab endas ka bioloogilist ringlussevõttu ehk kompostimist.

Taaskasutamine on ka jäätmete põletamine energia saamise eesmärgil, kuid see ei ole ringlussevõtt. Kuigi põletamine annab energiat ja sooja, siis selles protsessis hävib kogu toode ja materjal. See tähendab, et kui on vaja uuesti seda põletatud toodet või materjali, siis tuleb minna toormaterjali kaevama. Seetõttu ei ole jäätmete põletamine osa ringmajandusest.

KORDUSKASUTUS on asjade, mis ei ole jäätmed, uuesti kasutamine nende esmasel otstarbel ja materjali muutmata.

Korduskasutamine on näiteks klaaspudeli uuesti kasutamine vee tarbimiseks, karbi korduvalt kasutamine toidu hoiustamiseks jne.

Korduskasutamine tähendab ka asja uuesti kasutamist pärast selle parandamist.

Ringmajanduses on kõige olulisemal kohal korduskasutus. Ringlussevõtt või taaskasutus on üks viimaseid etappe. Enne seda tuleks kaaluda parandamist, korduskasutamist või renoveerimist.

Järgmistelt lehekülgedelt saad lähemalt lugeda, kuidas asju korduskasutada, muudmoodi uuele ringile saata ning ka parandada.

NÄITEID

KORDUSKASUTAMISEST

Siin on mõned näited, kuidas saad korduskasutatava alternatiiviga vältida jäätmeteket.

- Käi poes korduskasutatava poekotiga. Pane üks poekott alati autosse või seljakotti/käekotti, et see maha ei ununeks.
- Too oma kodus üleliigsed riidest või polüestrist poekotid poodi poekotipuule, et teised saaksid neid kasutada.
- Soeta korduskasutatav termos pudel, millega saad kaasa võtta vett, kohvi ja teed. Kasuta seda ka joogi kaasa ostmiseks kohvikust või tanklast.
- Kanna korduskasutatavat veepudelit alati kaasas, et sa ei peaks pudelivett ostma. Võta näiteks reisile minnes lennujaama tühi pudel kaasa, pärast julgestuskontrolli saad selle ära täita.

- Poest valmistoidu ostmiseks võta kaasa korduskasutatav karp. Kõik Saku valla toidupoed müüvad toitu kaasa ka sinu karbiga.

- Puhtasse korduskasutatavasse karpi saad toidupoes osta ka liha- ja kalatooteid ning juustu. Üritusi korraldades kasuta toidu ja joogi serveerimiseks korduskasutatavaid nõusid. Võid paluda ka külalistel oma tops ja taldrik kaasa võtta. Nõusid ei pea ise soetama, vaid võid laenata näiteks sõpradelt ja sugulastelt.
- Osta puu- ja köögivilju lahtiselt või kasuta selleks puuviljavõrku või õmble ise kardina-riidest korduskasutatav kott.

UUELE RINGILE SAATMINE

Kas sul on tarbeesemeid, mida sa enam ei vaja või riideid, mida sa enam ei kanna, kuid mis on endiselt heas seisukorras? Selle asemel, et need ära visata, vaheta neid sõprade ja perega, müü maha või anneta.

Saku vallas võid oma seisma jäänud korralikud riided ja tarbeesemed (sh mööbel) viia taaskasutuspunkti või riidekonteinerisse.

Riidekonteiner

Humana riidekonteiner:

Üksnurme tee 2, Saku alevik (Saku Selveri ees)

Mida tuua võib?

Terved ja puhtad rõivad, jalatsid, kodutekstiil, aksessuaarid ja mänguasjad, mis sobivad korduskasutuseks.

Palun pane annetused konteinerisse kinnises kotis, nii väldid nende määrdumist konteineri tühjendamisel.

Taaskasutuspunktid

Üksnurme tee 14 juures,

Saku alevik

Avatud E-P 10-18

Tiigi tn 15, Saku alevik

(Saku jäätmejaam)

Avatud K-R 12-19, L-P 11-18

Pargi tn 1, Kiisa alevik

(Kiisa jäätmepunkt)

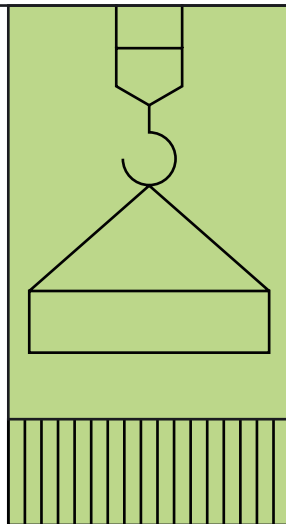
Avatud E-P 07-20

Mida tuua võib?

Riided ja jalatsid, kodutekstiilid, kotid ja aksessuaarid.

Vabaaeg: raamatud ja muusika, spordi- ja hobitarbed, mänguasjad. Kodu: sisustusesemed, kodutehnika, tekstiilid, mööbel, nõud ja söögiriistad.

Palun too ainult puhtad ja terved asjad!

MIDA TEHA, KUI ASJAD ENAM KORDUSKASUTUSEKS EI SOBI?

Kasutuskõlbmatud, katkised või määrduvad asjad
vii Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti.

- **Kasutuskõlbmatud, määrduvad või katkised riided ja jalanõud, tekstiil** – Saku jäätmejaama tekstiilikonteiner
- **Katkine mööbel** – Saku jäätmejaama suurjäätmekonteiner või suurjäätmekonteiner vedu jäätmevedajalt (loe lähemalt juhendi leheküljelt 28)

- **Katkised mänguasjad (plastist, patareideta)**
– Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti plastikonteiner
- **Katkised mänguasjad (patareidega, elektroonikaga)** – Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti elektroonikakonteiner
- **Katkine elektroonika** – Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti elektroonikakonteiner
- **Katkised keraamilised nõud** – segaolmejäätmekonteiner
- **Katkised klaasnõud** – Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti klaasikonteiner
- **Kasutuskõlbmatud raamatud** – vanapaberi mahutisse, Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti paberikonteinerisse

PARANDAMINE

Parim viis vältida uute riiete ostmise vajadust on hoolitseda juba olemasolevate riiete eest. Äraviskamise asemel vii oma lemmikriided parandusse või paranda ise.

Saku vallas on mitmeid õmblustöökodasid ja ka kingsepp, kelle abiga saad oma rõivaste või jalanõude eluiga tunduvalt pikendada.

Parandustöökodad Saku vallas

Kirsbaum OÜ õmblustöökoda

Õmblusteenused: individuaalõmblus ja rõivaste parandus.

Aadress: Kullerkupu tn 5, Saku alevik

Kontakt: tel 509 9584, aireomblusteenus@gmail.com

Saku Õmblustuba

Aadress: Üksnurme tee 8, Saku alevik

Kontakt: tel 513 7672 - Reet Villo ja tel 5666 0955 - Tiina Õispuu

Kati Töötuba OÜ

Kõik pisiõmblustööd, lukkude vahetamine, kärisenud aukude parandamine, voodrite vahetamine jne, õmblustakso.

Aadress: Käopesa põik 9, Kasemetsa küla

Kontakt: tel 5330 2786, katitootuba@gmail.com

Kingsepp

Jalatsite parandus, lukkude parandus/ vahetamine, rõivaste ja kottide parandus.

Aadress: Pargi tn 2, Saku alevik (Saku Coopi parkla)
Kontakt: tel 5660 3002

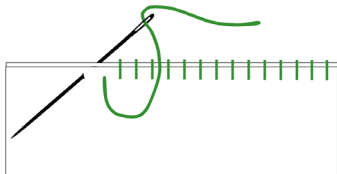
RIIETE PARANDAMINE

Väikesed augud, lahti tulnud õmblused – need on riide puhul üsna tavapärased mured, millega oled ilmselt kokku puutunud. Sellistel juhtudel proovi esmalt ise riideid parandada.

Siit leiad paar lihtsat õmblusvõtet, mida kasutada:

Tikkpiste/järelpiste

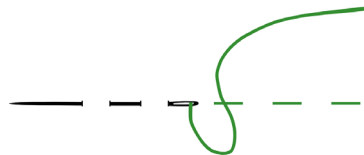
Väikeste, ühtlaste vahedega pistete rida on väga sobiv õmbluste tugevdamiseks ning parandamiseks. Torka nõel kangasse ja kangast välja, seejärel alusta järgmist pistet, torgates nõela kangasse niidi sisenemise kohas ja tuues pinnale sama vahemaa järel eespool. Nõel siseneb kangasse eelmise pistelõpu ning pisted moodustavad justkui masinõmbluse pistete rea.

Tikkpiste/järelpiste

Eelpiste

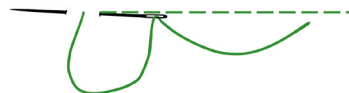
Õmblus on mõlemal pool riiet ühesugune. Pisted ja pistevahed võivad olla ühepikkused.

Eelpiste

Äärimispiste/üleloomispiste

Lihtne õmblus, mida kasutatakse nii õmblemisel kui ka heegeldamisel. Mõlemal juhul kasutatakse seda tavaliselt kahe kangatüki ühendamiseks. Heegeldatud töödel kasutatuna on see peaaegu nähtamatu.

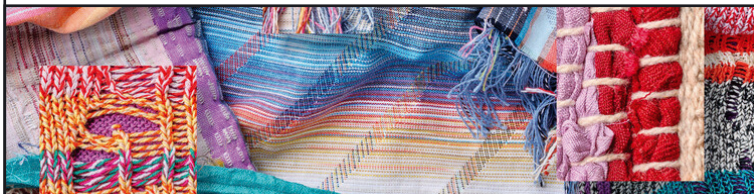
Äärimispiste

UPCYCLING EHK ÜMBERTUUNIMINE

Upcycling, tuntud ka kui „loominguline taaskasutus,“ on meetod, kus kasutatud ese muudetakse ümber ja sellest tehakse midagi uut, näiteks vana t-särk tuunitakse kandekotiks.

Ümbertuunimine on ka näiteks piimapakendist linnupesa meisterdamine, aga riiete puhul tähendab see vanale, katkisele või kulunud esemele uue elu andmist.

Ümbertuunimise puhul võid olla nii loov kui soovid. Palju inspiratsiooni, kuidas oma riideesemeid tuunida, leiad ka internetist, näiteks Pinterest lehelt.

Nipid, kuidas oma riideid lihtsasti ümber tuunida:

1. Värvimine

Kasuta kangavärve, et anda uus elu mõnele riideesemele, millel on plekk või mille värv on lihtsalt tuhmunud

2. Kasuta paranduspaikasid, aplikatsioone

Paranda auke või muuda oma riideese lihtsalt huvitavamaks erinevate aplikatsioonidega. Võid kasutada nii triigitavaid, õmmeldavaid kui ka kleebitavaid paikasid.

3. Kaunista tikandiga

Kõike, alates T-särkidest kuni teksadeni saab tikandiga kaunistada. Sul läheb vaja vaid nõela ja niiti ning pisut aega, et õppida ja võibolla saab sellest su uus hobi. Tikandiga saad parandada ka augu, andes riideesemele nii uue ilme kui elu.

IDEED, KUIDAS ASJU ÜMBER TUUNIDA

Võimalusi, kuidas esemeid ümber tuunida, on tuhandeid. Internetist otsides leiad kindlasti palju inspiratsiooni.

Siin on mõned lihtsamad ideed:

- Kasuta klaasist anumaid, nt purki, klaasküünla ümbrist jms näiteks pliiatsitopsina, vatitikkude hoidjana jne
- Metallpurgist saad teha näiteks küünlahoidja, linnusöögimaja või pliiatsitopsi
- Kaunista kingakarbid ja tee neist oma garderoobi efektsed hoiustamiskarbid
- Klaasist pudelitest (nt veinipudelid) tee dekoratiivseid vaase
- Veinikorkidest saad teha korgitahvli või kuumaaluse

MILLEST LÄHTUDA RIIETE OSTMISEL?

Moesektor paiskab igal aastal atmosfääri 1,2 tonni kasvuhoonegaase ehk rohkem kui rahvusvahelised lennud ja meretransport kokku. Süsinikujälje vähendamiseks on oluline osta riideid vastutustundlikult ning kanda nende eest hoolt.

Siin on mõningad näpunäited riiete ostmiseks:

- **Eelista riiete ostmist teiselt ringilt.**
Soeta eelnevalt kasutuses olnud riideid taaskasutuspoest, vintage-poodidest või veebist (näiteks Yaga, Facebook Marketplace)
- **Osta vähem riideid.** Osta riideid, mida tead, et kannad palju, sest need näevad head välja ja istuvad hästi. Vali riideid nii, et need omavahel kokku sobiks.
- **Eelista kohalikku disaini ja toodangut.**

- **Eelista riideid, mis on valmistatud looduslikest kangakiududest,** mitte sünteetilisest kangastest. Näiteks puuvillast, linast, bambusest, jutest, siidist ja villast. Samuti eelista sünteetilise asemel väiksema keskkonnamõjuga materjale nagu modaali ja lütselli. Välti polüestrit, nailonit ja akrüüli. Need materjalid on valmistatud naftast, suure heitmega fossiilkütusest.
- **Eelista jätkusuutlikke kaubamärke.** Soeta riideid ettevõtelt, kes hoolivad keskkonnast, maksavad oma töötajatele õiglaselt ning on läbipaistvad kogu tarneahelas. Paljud ettevõtted reklaamivad teatud rõivakollektsioone kui taastuvatest materjalidest valmistatud, kuid kasutavad tootmisel siiski ebaetiliselt töötajaid. Enne ostu on soovitatav ettevõtte tausta lähemalt uurida.
- **Vali kvaliteet kvantiteedi asemel.** Kõrgema kvaliteediga esemed kestavad üldjuhul kauem. Kontrolli enne ostu riiete viimistlust, vaata üle õmblused ja lukud.

UUTE RIIETE JA JALANÕUDE OSTMINE

Kuigi kõige keskkonnasõbralikum on looduslikest kangakiududest valmistatud materjal, siis mõnikord on vaja soetada ka sünteetilisest materjalist riideid ja jalanõusid. Mida sel puhul silmas pidada?

Loomsed materjalid

Probleemid: Tekstiili-, karusnaha- ja nahatööstuste jaoks aretatud loomad elavad tihtilugu rasket elu väikestes ruumides, napi söögi ning mõnikord ka raske käega aretajaga.

Mida teha:

Eelista ringlussevõetud või sünteetilisi loomseid materjale

GOTS märgis

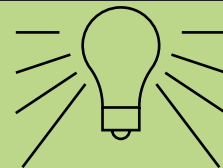

EL Ökomärgis

OEKO-TEX märgis

Eelista tooteid, millel on
Euroopa Liidu Ökomärgis või
OEKO-TEX märgis

Sünteetilised materjalid

Näiteks nailon, polüester, elastaan, viskoos

Probleem: 70% sünteetilisest kiududest on valmistatud naftast ning nende tootmiseks kasutatakse väga palju kemikaale.

Mida teha:

Eelista looduslike materjale

Jälgi, et tootel oleks OEKO-TEX, GOTS või EL Ökomärgis

Taimsed materjalid

Näiteks puuvill, lina, kumm

Eelista orgaanilisest puuvillast valmistatud või keskkonnamärgisega rõivaid (EL Ökomärgis, GOTS märgis)

Eelista ümbertöödeldud kangaid

Eelista kiudusid, mille tootmiseks kulub vähem ressursse (nt lina)

RIIETE HOOLDUS Riiete kauem kasutuses hoidmine ja nende eest hoolt kandmine vähendab oluliselt ühe riideseme mõju keskkonnale. Mida silmas pidada? Pese riideid võimalikult vähe.	Kasuta keskkonnasõbralikke pesuvahendeid Tavalised pesuvahendid võivad sisaldada fossiilkütustel põhinevaid aineid, mis mõjuvad keskkonnale halvasti, sest need ei biolagune. Kasuta pesuvahendeid, millel on ökomärgis. (vt juhendi lk 35)
Liigne pesemine võib kahjustada riidekiude ja seeläbi lühendada riideseme eluiga. Samuti eraldavad sünteetilised kangad (nt polüester) iga pesuga tuhandeid väikesi mikrokiude. Need jõuavad kanalisatsiooni kaudu lõpuks meie vee-kogudesse. Kui riided pole määrdunud, siis piisab nende õhutamistest või aurutamisest.	Pese madalal temperatuuril Pese riideid madalal temperatuuril (30–40°C) õrnatoimelise ja loodusliku pesuvahendiga, et hoida riie puhas ja pehme ning vältida värvi tuhmumist.
Hoiusta korralikult	Välgi trummelkuivatamist Kuivatamisel jäta trummelkuivati vahele ja eelista kuivatamist pesurestil. See säästab energiat ning väldib kuivatis tekkivat kuumust ja hõõrdumist, mis oluliselt lühendab riiete eluiga.
Hoia riideid jahedas ja kuivas kohas, et kaitsta neid niiskuse, päikesevalguse ja kuumuse eest. Oluline on oma riidekappi mitte üle täita, sest riietel on vaja hingamisruumi – see hoiab ära ka kortsude tekkimise ja riiete värvi tuhmumise nende omavahelise hõõrdumise tõttu.	Järgi riideseme hooldusetiketti Erinevad materjalid vajavad pesemisel erinevat lähenemist. Näiteks villa tuleks pesta ainult siis, kui see on hädavajalik, käsitsi või kasutades spetsiaalset pesuvahendit õrnal pesutsüklil. Hooldusetiketi juhendi leiad järgmiselt leheküljelt.

HOOLDUSETIKETI JUHEND

Pesemine

Kõrgeim temperatuur 30°C

Õrn pesu

Kõrgeim temperatuur 40°C

Õrn pesu

Kõrgeim temperatuur 60°C

Õrn pesu

Kõrgeim temperatuur 70°C ja 95°C

Pesemine keelatud

Käsipesu

Pleegitamine

Pleegitamine lubatud

Pleegitamine keelatud

Kuivatamine

Trummelkuivatus lubatud

Trummelkuivatus keelatud

Trummelkuivatus madalal temperatuuril

Trummelkuivatus tavatemperatuuril

Triikimine

Triikimine keelatud

Triikimine madalal temperatuuril, 100°C

Triikimine keskmisel temperatuuril, 150°C

Triikimine kõrgel temperatuuril, 200°C

Keemiline puhastamine

Keemiline puhastus keelatud

Keemiline puhastus lubatud

KOSMEETIKA JA HÜGIEENITOOTED

Paremate valikute tegemiseks on oluline olla teadlik toodete koostisest ja nende keskkonnamõjust. Kosmeetika ja hügieenitooteid ostes tuleb silmas pidada, kuidas see valmistati, kes seda valmistas ning milliseid koostisosi see sisaldab.

Siin on mõningad olulisemad koostisosad, millele tuleks tähelepanu pöörata:

Palmiõli sisaldus

Problem: Palmiõlipuude kasvatamise eesmärgil raiutakse palju troopiliste piirkondade metsi, mis hävitab elupaiku, mõjutab kliimat ja ohustab liigilist mitmekesisust.

Samuti on palmiõli tootmine seotud sotsiaalsete probleemidega.

Mida teha: kui toode sisaldab palmõli, siis jälgi, et tootel oleks see märgis. RSPO märgis kinnitab, et palmiõli on toodetud jätkusuutlikult.

Vilgukivi ehk mica

Problem: Vilgukivi on sädelev mineraal, mis pärineb peamiselt India probleemsetest piirkondadest, kus kaevandamiseks kasutatakse väga tihti lapstööjõudu ning töötingimused on ohtlikud. Samuti põhjustab selle kaevandamine ja töötlemine kahju

keskkonnale. Vilgukivi kaevandamiseks sageli raiutakse metsa, hävitatakse elupaiksid ning saastatakse maapinda.

Mida teha: Eelista tooteid, mis sisaldavad eetiliselt kaevandatud või sünteetilist vilgukivi (fluorophlogopite). Sünteetiline vilgukivi on jätkusuutlikum, sest vilgukivi ei ole taastuv maavara.

KOSMEETIKA JA HÜGIEENITOOTED

Siin on mõned olulisemad koostisosad, millele tuleks kosmeetikat ja hügieenitooteid valides tähelepanu pöörata:

Plastist sädelus

Probleem: Plastist sädelus on mikroplast, mis ei lagune ning võib jõuda lõpuks merre või pinnasesse.

Mida teha: Veendu, et kosmeetikas sisalduv sädelus ei oleks valmistatud plastist (*polyethylene terephthalate* ehk PET). Kui soovid sädelust, siis eelista kas sünteetilist micat või kaltsiumnaatriumborosilikaadist (*calcium sodium borosilicate*) või kaltsiumalumiiniumborosilikaadist (*calcium aluminum borosilicate*) valmistatud sädelust.

Mikrohelbed

Probleem:

Mikrohelbed on väikesed plasthelmed, mida kasutatakse koorijates ja hambapastas. Need on kahjulikud, sest satuvad kanalisatsioonist järvedesse ja merre, kus kalad peavad neid toiduks.

Mida teha: Väldi mikrohelvestega toodete soetamist. Koorijate puhul eelista looduslikke koorivaid koostisosi (suhkur, pähklikoor jms).

Skvalaan ehk *squalane*

Probleem: Kosmeetikas, ravimites ja toidulisandites kasutatav skvalaan pärineb sageli haidelt, kuna kalamaksaõlis on palju skvalaani.

Mida teha: Jälgi, et kosmeetikas sisalduv skvalaan oleks taimse päritoluga. Skvalaani saab ka mitmetest taimedest, nagu näiteks oliividest ja suhkruroost ning see on palju jätkusuutlikum.

KOSMEETIKA JA HÜGIEENITOOTED

Peale selle, et kosmeetika ja hügieenitoodetel võib olla mõju keskkonnale, on veelgi olulisem nende mõju tervisele. **Seetõttu tuleks kindlasti vältida tooteid, mis sisaldavad järgmisi kahjulikke kemikaale:**

Ained	Ohud	Tsinkpüritioon	Keskkonnaohtlik aine
Parabeenid: Metüülparabeen, etüülparabeen, butüülparabeen, propüülparabeen (säilitusained)	Hormoonsüsteemi kahjustavad	Oksübensoon (bensofenoon-3) (UV filter)	Hormoonsüsteemi kahjustav
Formaldehüüdi eraldavad ained: DMDM hüdantoiin, kvaternium-15, imidasolidinüüluurea, diasolidinüüluurea	Tugevad nahaärritajad, allergeenid, tõenäoliselt kantserogeensed	Resortsinool (juuksevärvides)	Hormoonsüsteemi kahjustav
Etüülheksüülmetoksütsinnamaat (oktinoksaat, oktüülmetoksütsinnamaat) (UV filter)	Hormoonsüsteemi kahjustav	Tsüklotetrasiloksaan	Hormoonsüsteemi kahjustav
Butüleeritud hüdroksütolueen (BHT) (säilitusaine)	Hormoonsüsteemi kahjustav	4-metüülbensülideen kamper (UV filter)	Väga mürgine veeorganismidele, pikaajalise mõjuga, kahtlustatakse kahjustavat mõju viljakusele või lootele
		Triklosaan (antiseptilised ja lõhna neutraliseerivad omadused)	Hormoonsüsteemi kahjustav, tõenäoliselt kantserogeenne
		Tabelis on loetletud kõige levinumad ohtlikud ained – nimekiri ei ole täielik. Tagamaks, et kosmeetika ja hügieenitooted ei sisaldaks ohtlikke aineid, eelista tooteid, millel on I tüüpi ökomärgis (nt ELi ökomärgis, Põhjamaade ökomärgis, Sinine Ingel) või muud ökomärgised, nagu nt NATRUE, Ecocert, sest need tagavad, et kosmeetikatoode sisaldab vähem kahjulikke aineid ning on seeläbi keskkonnasõbralikum. Ökomärgistest loe lähemalt juhendi leheküljelt 35.	

KOSMEETIKA JA HÜGIEENITOOTED

Tänapäeval on kosmeetika tootevalik lai ning see tähendab ühtlasi, et toodetel on palju erinevaid märgistusi, kuid kas saame neid märke ka usaldada? Võiks eeldada, et “100% vegan” tootel tähendabki seda, kuid tegelikult standardid puuduvad ja ükski organisatsioon ei kinnita selle nõude kasutamist. Seepärast on oluline tunda ära õiged märgised.

Tuntud loosungid kosmeetikatoodetel ning mida need tähendavad:

„No animal ingredients“ – toode ei sisalda loomseid koostisosi ega derivaate, aga toode võib olla loomadel testitud

„100% vegan“ – see toode ei sisalda loomseid koostisosi ega loomseid kõrvalsaadusi, võib olla, aga ei pruugi olla loomadel katsetatud

„Cruelty free“ (jänesemärgis) – seda toodet ja selle koostisosi ei testita loomadel. Selle puhul peab tootel olema ka jänesemärgis, vastasel juhul ei pruugi väited tõele vastata.

Peamiselt on kasutuses kaks erinevat jänesemärgist. Need on sertifitseeritud märgiste logod.

Kosmeetika ja hügieenitooteid soetades tasub tähelepanu pöörata ka pakendile. Võimalusel eelista korduskasutatavaid ja täidetavaid tooteid.

KODUKEEMIA JA KORISTAMINE

Kodukeemia, näiteks puhastusvahendid, võivad tihti sisaldada aineid, mis on kahjulikud nii tervisele kui keskkonnale. Ohupiktogrammid toodetel näitavad, kui need on mürgised, kahjulikud/ärritavad, söövitavad või keskkonnale ohtlikud.

Piktogrammid

MÜRGINE: Võib olla surmav sissehingamisel või allaneelamisel. Kui see juhtub, pöörduge koheselt arsti poole!

KAHJULIK, ÄRRITAV: Toode on kahjulik nahale satumisel, allaneelamisel, sissehingamisel, põhjustab allergiat, naha või silmade ärritust (võib esineda üks neist). Võib leida ka ökomärgisega toodetelt.

SÖÖVITAV: Toode on söövitav, põhjustab metalli korrosiooni ning silmade või nahaga kokkupuutel keemilisi põletusi ja püsivaid kahjustusi.

Välidi selle piktogrammiga tooteid!

OHTLIK KESKKONNALE: Toode on väga mürgine veeorganismidele põhjustades veekogusse sattudes seal elutsevate organismide surma.

Välidi selle piktogrammiga tooteid!

Mida teha?

Soeta kodukeemiat, millel on ökomärgis (vt lähemalt lk 35) Ära usalda tootjate nn roheväiteid, nagu „ökoloogiline“, „looduslik“ või „orgaaniline“. Internetist on lihtne kontrollida tootjaettevõtte poliitikat ja „roheväiteid“, mis võib aidata teha targemaid valikuid.

Kuidas keskkonnahoidlikult koristada?

Majapidamispaberi asemel kasuta puhastamiseks mikrofiberlappi või vana tekstiili. Selle asemel, et katkised riided niisama ära visata võib need lõigata tükkideks ja kasutada puhastamiseks. Soovitav on kasutada puuvillast tekstiili. Mikrofiberlappi saab korduvalt pesta ja need kestavad üsna kaua. Mitmete poes müüdavate puhastusainete asemel on võimalik kasutada soodat, äädikat või sidrunhapet. Need on tihti meil kodus juba olemas ja samuti on need keskkonnasõbralikumad.

Loe järgmiselt leheküljelt, kuidas ise puhastusvahendeid koduste vahenditega teha!

PUHASTUSVAHENDITE RETSEPTID

Vajad vaid väheseid, enamasti majapidamises olemasolevaid aineid ja vahendeid, et mõne minuti jooksul ja väga väikese eelarvega valmistada kõik vajalikud puhastusvahendid. Need ei kahjusta tervist ega keskkonda ning lisaks on nii võimalik oluliselt vähendada oma pakendijäätmeid. Näiteks universaalse söögisoodast või äädikast valmistatud puhastusvahendiga saad vannitoas ja köögis teha u 80% vajalikest puhastustoimingutest.

Vaata allolevaid retsepte ja uuri lisaks internetist.

Universaalne puhastusvahend äädikaga (750 ml)

500 ml valge veini äädikat

250 ml vett

2-3 tilka eeterlikku õli (soovi korral)

Valmistamisõpetus:

Sega äädikas, vesi ja eeterlik õli pihustuspudelisse. Loksuta puhastusvahendit enne igat kasutamist.

Universaalne puhastusvahend söögisoodaga (750 ml)

3 tl söögisoodat (NaHCO_3)

3 tl riivitud majapidamisseepi

700 ml vett

2-3 tilka eeterlikku õli (soovi korral)

Valmistamisõpetus:

Pane seebipuru koos veega potti ja kuumuta madalal kuumusel. Sega segu vispliga kuni seebi täieliku lahustumiseni. Lase segul jahtuda. Lisa söögisooda ja eeterlik õli ning loksuta segamini. Valmis puhastusvahendi võib kasutamise hõlbustamiseks villida pihustuspudelisse. Loksuta puhastusvahendit enne igat kasutamist.

Aknapesuvahend (500 ml)

250 ml vett

250 ml etanooli (70% või 95% alkoholisisaldusega)

2-3 spl siidriäädikat

Valmistamisõpetus:

Pane kõik koostisosad pihustuspudelisse ja loksuta õrnalt.

ELEKTROONIKA

Elektroonika sisaldab enamasti mitmeid väärismetalle, mille kaevandamiseks kulub tohutult ressursse. Väärtuslike metallide ringluses hoidmiseks tuleb elektroonikaseadmeid võimalikult kaua kasutuses hoida ning nende eluea lõpus ümbertöötlemisse suunata.

Kuidas elektroonikaseadmeid ringluses hoida?

- Soeta kvaliteetseid elektroonikaseadmeid ning kannu nende eest hoolt
- Uut seadet soetades kaalu taastatud (*refurbished*) seadme ostmist – tootja poolt taastatud seadmed on sama head kui uued
- Välti seadmete ülekuumenemist, hoia neid puhtana ning järgi tootja kasutusjuhiseid
- Kodust pikemaks ajaks lahkudes võta võimalusel elektroonika vooluühendusest välja (nt televiisor, ruuter, digiboks, arvuti)
- Rikete korral vii oma seade parandusse. Kui

sul ei ole teadmisi ja oskuseid, ära proovi ise elektroonikaseadmeid parandada.

- Ära jäta katkist või kasutuseta elektroonikaseadet sahtlisse seisma – anna see ära, müü edasi või suuna ümbertöötlemisse
- Töötavad elektroonikaseadmed saad Saku vallas suunata uuele eluringile taaskasutuspunktides (vt juhendi lk 5)

Peale selle, et elektroonikaseadmed sisaldavad väärtuslikke materjale, mida tuleks ringlusse võtta, sisaldavad need ka ohtlikke aineid.

Selleks, et vältida ohtlike ainete sattumist keskkonda, tuleb elektroonikajäätmeid õigesti käidelda.

Kindlasti ei tohi neid visata segaolmejäätmete hulka või viia loodusesse.

Katkine elektroonika vii vastavasse kogumispunkti. Saku vallas saad need viia tasuta kas Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti.

OHTLIKUD JÄÄTMED

Ohtlikud jäätmed võivad oma kahjuliku toime tõttu ohustada tervist, vara või keskkonda. Seetõttu ei tohi need sattuda tavaprügi hulka.

Peamised kodumajapidamises tekkivad ohtlikud jäätmed on:

Vanad ravimid, päevavalguslambid, säästupirnid, elavhõbedat sisaldavad termomeetrid (nt kraadiklaasid), vanaõli, õlifiltrid, õlinõud, õlised kaltsud, värvi-, laki- ja liimijäätmed, lahustijäägid, pestitsiidid ja väetised, kodukemikaalid, küünelakid, juukselakid.

Ohtlike ainete pakendid ei ole tühjana ohtlikud. Kui paken-disse on jäänud küllalt palju ohtlikku ainet ja seda ei ole võimalik või ei soovita enam kasutada, siis tuleb see koos pakendiga viia ohtlike jäätmete kogumispunkti.

Ohtlike jäätmete hulka kuuluvad ka elektri- ja elektroonikaseadmed (nt televiisorid, külmkapid, arvutid jt), akud ning patareid.

Kuhu viia ohtlikke jäätmeid?

Kõiki kodumajapidamises tekkinud ohtlikke jäätmeid saab viia Saku jäätmejaama ja Kiisa jäätmepunkti. Mõningaid ohtlikke jäätmeid saab tagastada müügikohta.

JÄÄTMED	KUHU VIIA
Vanad ravimid	Saku jäätmejaam, Kiisa jäätmepunkt, apteegid
Päevavalguslambid, säästupirnid	Saku jäätmejaam, Kiisa jäätmepunkt
Vanaõli, õlifiltrid, õlised kaltsud	Saku jäätmejaam, Kiisa jäätmepunkt
Värvid, lakid, liim, lahustid jms kemikaalid	Saku jäätmejaam, Kiisa jäätmepunkt
Ohtlike aineid sisaldav pakend	Saku jäätmejaam, Kiisa jäätmepunkt
Patareid, E-sigaretid	Saku jäätmejaam, Kiisa jäätmepunkt, toidupood
Katkine elektroonika	Saku jäätmejaam, Kiisa jäätmepunkt, mõningad müügikohad (uuri maaletoojalt)

TOIDU VÄÄRINDAMINE

Kas teadsid, et ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni hinnangul läheb igal aastal maailmas hinnanguliselt 30% kogu toodetud toidust raisku? Probleem puudutab ka meid. Eesti kodumajapidamistes moodustab toidukadu ehk raisatud toit toidujäätmetest peaaegu poole.

Selleks, et toitu võimalikult suures mahu väärindada, järgi neid samme:

- 1. Koosta menüü ja valmista õige kogus** – planeeri toidukorrad ette, kasuta ära kapis leiduv
- 2. Osta arukalt** – koosta enne poodi minemist ostunimekiri ja ära mine poodi näljasena
- 3. Säilita toitu õigesti** – vaata pakendilt säilitamisjuhiseid, tõsta uuemad tooted külmkapis tahapoole ja vanemad ettepoole, jälgi säilivuskuupäevi. Võimalusel külmuta või kuivata toitu. Hoia puu- ja köögivilju eraldi.

4. Anna toiduülejääkidele uus elu – tee seisnud puuviljadest ja marjadest smuuti, köögiviljadest puljongit, saiaast kotlette jne

5. Jaga ülejäänud toitu – kas sõprade, sugulaste, naabritega või anneta abivajajatele

6. Komposti toidujäätmeid või viska need biojätmete konteinerisse

Kui Sul toitu üle jääb, siis kaalu kindlasti ka selle annetamist.

Eestis on pea 300 000 absoluutses ja suhtelises vaesuses elavat inimest, kes vajavad toiduabi. Toiduülejääkide kogumine ja ümberjaotamine on hea võimalus säästa keskkonda ja toetada abivajavaid perekondi.

Loe lähemalt: <https://toiduannetamine.ee/>
Saku vallas tegutseb MTÜ Saku Valla Lasterikkad, kelle kaudu on võimalik toit abivajajateni suunata.
Kontakt tel 5664 7135, sakupered@gmail.com

TEE ENDALE TARK KÜLMIK

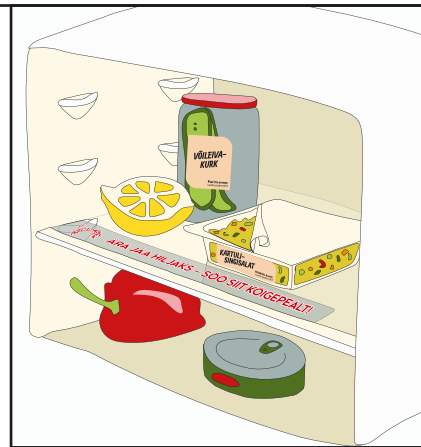
Tihti unustame toidu külmkappi ega pane tähele, mis tuleks enne ära süüa. Kuidas saaks seda oma kodus vältida? Selleks ongi nipp, mis teeb su külmiku nutikaks! Tee oma külmiku kõige nähtavamasse kohta ala “Söö siit kõigepealt”, kus näed, mis toit tuleks esmajärjekorras ära süüa.

Kuidas endale tarka külmikut teha?

1. Vali välja üks külmiku riiul, kuhu **“Söö siit kõigepealt” ala** teha. See võiks olla riiul, mis on kõigil pereliikmetel külmikut avades kõige paremini silma all.
2. Märgista umbes **30 x 30 cm ala** „Söö siit kõigepealt“ kleepsuga. Klepsu asemel võid kasutada ka madala äärega umbes sama suurt kandikut või karpi.
3. Tõsta „Söö siit kõigepealt“ alale need toidud, mis **tuleb esmajärjekorras ära tarbida**, näiteks valmistoidud, avatud pakendid või homse kuupäevaga toiduained.
4. Räägi pereliikmetega toiduraiskamise probleemist ja tutvusta neile „uut nutikat külmikut“.

5. Kui hakkad süüa tegema, siis kasuta ära **„Söö siit kõigepealt“ alal olevad toiduained**. Veel parem, kui planeerid järgmise söögikorra vastavalt sellele, mis toiduained „Söö siit kõigepealt“ alal olemas on. Nii võid leiutada olemasolevast toidust midagi täiesti uut ja maitsvat!

6. Kui külmikus on mitu ühesugust toiduainet, **pane lühema kuupäevaga pakend** „Söö siit kõigepealt“ alale. Nii leiab iga pereliige söömiseks kiirelt üles õige toidu.
7. Kui märkad külmikus mõnd **avatud või läheneva kuupäevaga** pakendit, siis tõsta see „Söö siit kõigepealt“ alale, et see ei jääks teiste toiduainete varju.
8. „Söö siit kõigepealt“ ala võid sisse seada ka töökoha kööginurgas olevas külmikus.

POESKÄIK

Mida silmas pidada toidupoes käies?

1. Tee enne poodi minemist **menüü järgi ostunimekiri** arvestades, milliseid koguseid toitu vajad ja millised toiduained on kodus juba olemas.
2. **Ära mine poodi näljasena** ega lase end ahvatleda suurtel pakkidel ja pakkumistel.
3. **Osta ainult vajalik kogus**, võimalusel osta toiduaineid lahtiselt oma korduskasutatavasse karpi vajalikus koguses.
4. Köögi- ja puuviljade jaoks võta kaasa **korduskasutatavad (puuvillased) kotid** või puuviljavõrgud.
5. Juustu ja liha osta letist **pakendamata kujul** ja palu müüjal panna see oma kaasa-võetud korduskasutatavasse karpi.

Kõlblik kuni või parim enne?

„Kõlblik kuni“ kuupäev tähistab toidu ohutust.

Toiduainet tohib tarbida selle kuupäevani ja mitte kauem.

„Kõlblik kuni“ kuupäevaga märgistatakse kiiresti riknevad toiduained, näiteks lihatooted, kala ja valmissalatid.

„Parim enne“ kuupäev tähistab toidu kvaliteeti.

Toiduainet on ohutu tarbida ka pärast seda kuupäeva, kuigi selle mekk ja tekstuur ei pruugi enam nii head olla.

„Parim enne“ kuupäevaga märgistatakse külmutatud, kuivatatud ja konserveeritud toiduained.

Vali poes vähem ahvatlevaid või naljaka kujuga puu- ja köögivilju!

Paljud puu- ja köögiviljad visatakse ära, kuna nende suurus, kuju või värvus ei vasta täpselt meie ettekujutusele. Kuid need maitsevad sama hästi kui nn standardile vastavad viljad. Vali poes ja turul julgelt ebastandardse välimusega puu- ja köögivilju – need on täiesti söödavad ja toitvad.

Toit ja kokkamine

- Joo lahtist puruteed pakitee asemel – see on ka odavam! Purutee pakub tugevamat maitset kui pakitee, kuna teeled on vähem jahvatatud ja püsivad nii värskemad.
- Kasuta toidukile asemel vahakangast – seda saad ka ise meisterdada! Üks vahakanga tükk võib kesta kuni aasta.
- Kõpsetuspaberi asemel kasuta korduskasutatavat silikoonmatti - kasutamine on lihtne ning seda on ka kerge puhastada.

Kodu ja aed

- Kasuta seemnete istutamiseks vanu munakarpe
- Kasuta vanu ajalehti, et pakkida õrnu esemeid, kui kolid või saadad pakke. Kolides kasuta pappkastide asemel korduskasutatavaid kolimiskaste, näiteks Pakendikeskuse WOX kaste
- Mitmed ettevõtted võtavad vastu erinevate suurustega pappkarpe ja -kaste, et neid uuesti kasutada. Ostude või tellimustega kogunenud pappkarpe võid pakkuda näiteks poodidele Kukupesa ja Ilma Pood
- Vanad vannilinat, käterätikud või fliistikid saad viia loomade varjupaika (nt Varjupaikade MTÜ)

Pakendid

- Kasuta plastpakendeid (nt jäätisetops, jogurtitops, võikarp jms) maitsetaimede pottidena.
- Klaaspurke kasuta kuivainete hoiustamiseks
- Tühje ja puhtaid puhastusvahendite plastpudeleid võid pakuda erinevatele ökopoodidele (Bio4You, Biomarket)

NIPINURK

Siit leiad mitmeid praktilisi nippe, kuidas jäätmeteket vähendada.

Üritused

- Kasuta kingituste pakkimiseks vanu paberkotte, ajalehti, ajakirju või ka tapeedijääke. Näiteks paberkottidele saad ise disaini peale joonistada.
- Peokaunistusi valides eelista selliseid, mida saab võimalikult palju erinevatel pidudel korduvalt kasutada. Väldi õhupalle, nende asemel kasuta vanikuid või erinevaid paberkaunistusi, mida on võimalik ise meisterdada
- Proovi anda enda jääkidele uut elu sotsiaalmeedia kaudu, ehk on kellelgi neid asju vaja. Facebookis on selleks loodud suurepärase grupp „Prügi aardeks taaskasutus: Tallinn”.

Köögi- ja sööklajäätmed SOBIB Kõik tahked toidujäätmed, liha- ja kalajäätmed, kalaluud, muna- ja päkklikoored, pabermassist munakarp, majapidamispaber, kohvipaks, paberfiltrid, teepuru, lõikelilled, vettinud või määrdunud paber ja papp	Plast- ja metallpakend, joogikartong SOBIB Kõik plastist ja metallist pandimärgiseta pakendid, kilekotid, pakkekile, mitmest materjalist koosnev pakend, salatikarbid, jogurtitopsid, pirukakotid, piima-, jogurti- ja mahlapakid, toote ümber olnud penoplast, kommipaber, jäätisepaber, konservikarp	Papp- ja paberpakend SOBIB Pappkastid ja -karbid, paberkotid, pakkepaber, kleep-lintidega pappkastid, kõik papist ja paberist pakendid, PAP märgisega pakendid	Vanapaber SOBIB Ajalehed, ajakirjad, kataloogid, reklaammaterjalid, töövihikud, paberist kaustikud, trükiga ja puhas kirja- ning joonistuspaber, papp, jõupaber, kileaknata ümbrikud, vanad raamatud (kõvade kaanteta)	Klaaspakend SOBIB Klaasist karastus- ja alkohoolsete jookide pudelid, moosipurgid (kaaneta), toiduainete purgid (kaaneta), klaasist kosmeetika ja hool-dustoodete ning tar-bekaupade pakendid	Segaolmejäätmed SOBIB Jäätmed, mille liigiti kogumine pole korraldatud, kassiliiv, rasvane ja raskesti puhastatav pakend, mähkmed, hügieenisidemed, küpsetuspaber, jahtunud tuhk, tolmuimejakott, suured kondid, näts, hõõgniidiga lambipirnid, pastakad, katkised nõud
EI SOBI Suured kondid, kiletatud või vahatatud pinnaga paber ja papp, ühekordsed papist toidunõud, kassiliiv, tuhk, suitsukonid, küpsetuspaber, vanad ravimid, mähkmed, hügieenisidemed, tolmuimejakotid	EI SOBI Toodet sisaldav pakend, rasvane ja raskesti puhastatav pakend, mis määrab teisi jäätmeid, plastist ja kummist tooted, mis ei ole pakendid, ohtlike aineid sisaldavad pakendid, küpsetuspaber	EI SOBI Määrdunud või vettinud paber ja papp, pehme paber (majapidamispaber), ajalehed, ajakirjad, raamatud, koopia- või joonistuspaber, joogikartong (tetrapakk), tapeet, kommipaber, ühekordsed pabernõud	EI SOBI Määrdunud või vettinud paber ja papp, pehme paber (majapidamispaber), ühekordsed pabernõud, kleepsildid, kommipaber, tapeet, lamineeritud või kiletatud paber, joogikartong (tetrapakk)	EI SOBI Akna-, leht- ja peegelklaas, valguslambid ja elektripirnid, keraamika, kristall, portselan, kuumuskin-del klaas	EI SOBI Toidujäätmed, puhtad pakendid, ohtlikud jäätmed, ehitusjäätmed, aiajäätmed, suuremõotmelised jäätmed, kõik jäätmed, mille liigiti kogumine on korraldatud

JÄÄTMETE LIIGITI KOGUMINE

Jäätmetes sisaldub palju meile vajalikke ressursse. Vaid liigiti kogutud jäätmeid on võimalik ringlusse võtta. See tähendab, et jäätmed töödeldakse nii, et nendes sisalduvast materjalist toodetakse uus tooraine, mida kasutatakse uute toodete valmistamiseks. Seetõttu on oluline, et kogud ja annad oma jäätmeid üle liigiti.

Segaolmejäätmete mahutisse on keelatud panna taaskasutatavaid jäätmeid, mille liigiti kogumine on Saku valla territooriumil korraldatud (välja arvatud juhul, kui need on määrdu- nud ja taaskasutamiseks kõlbmatud).

Millised võimalused on jäätmete liigiti kogumiseks?

Saku vallas on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud peale segaolmejäätmete veel:

- Biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete vedu
- Plast- ja metallpakendi, joogikartongi vedu
- Paberi ja kartongi vedu
- Klaaspakendi vedu
- Suurjäätmete vedu

Kõigi nende jäätmete graafikujärgne tühjendus on tasuta, maksma peab vaid konteineri rendi eest (võib ka konteineri endale soetada).

Suurjäätmed

1. Suurjäätmete äraveo tellimiseks helista Ragn-Sells AS-ile numbril 60 60 439 või kirjuta tellimus@ragnsells.com
2. Vii Saku jäätmejaama

Biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed

1. Telli vedu ja soovi korral konteiner jäätmeveo teenusepakkuvalt
2. Komposti biojäätmed oma kinnistul

Klaaspakend

1. Telli vedu ja soovi korral konteiner jäätmeveo teenusepakkuvalt
2. Vii avalikku kogumispunkti
3. Vii Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti

Plast- ja metallpakend, joogikartong

1. Telli vedu ja soovi korral konteiner jäätmeveo teenusepakkuvalt
2. Vii avalikku kogumispunkti
3. Vii Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti

Paber ja kartong

1. Telli vedu ja soovi korral konteiner jäätmeveo teenusepakkuvalt
2. Vii avalikku kogumispunkti (ainult papp- ja paberpakend)
3. Vii Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti

JÄÄTMEMAJANDUS SAKU VALLAS

Siit leiad Saku valla jäätmekäitluskohad.

Saku jäätmejaam

Tiigi tn 15, Saku alevik

Avatud: K-R 12-19, L-P 11-18

Riiklikel pühadel on jäätmejaam suletud.

Jäätmejaam on mõeldud ainult eraisikutele.

Saku jäätmejaama hinnakirja leiad valla kodulehelt:

www.sakuvald.ee/jaatmejaam

Kiisa jäätmepunkt

Pargi tn 1, Kiisa alevik

Avatud: iga päev 7-20

Jäätmepunkti territooriumile pääsemiseks tuleb värava
taha jõudes helistada telefonile 5770 5904

Korraldatud jäätmeveo teenust pakub Saku vallas AS Ragn-Sells

Perioodil 01.01.2021 – 31.12.2025

Lepingute sõlmimine: www.ragnsells.ee/leping

Kontakt: tel 606 0439, info@ragnsells.ee

Pakendijäätmete kogumiseks on
avalikud pakendipunktid üle Saku valla,
asukohad leiad valla kodulehelt www.sakuvald.ee/avalikud-kogumismahutid
või selle QR-koodi abil:

Avalikke pakendipunkte tohivad kasutada kõik Saku
valla elanikud. Pakendipunkte haldavad erinevad
organisatsioonid.

Pakendimahutitesse tohib tuua vaid pakendijäätmeid.
Segaolmejäätmete pakendijäätmete mahutisse panek
on keelatud!

Pakendid peavad olema tühjad ja ei tohi määrada teisi
pakendeid.

Pappkastid tuleb ruumi säästmise mõttes eelnevalt
kokku suruda.

Kui märkad, et avalik pakendimahuti on pikemat
aega tühjendamata, siis anna sellest teada valla
keskkonnaspetsialistile tel 671 4139.

JÄÄTMELIIGID

Saku jäätmejaama ja Kiisa jäätmepunkti saad viia

PLAST: Plastist tooted, näiteks plastnõud, karbid, kausid, suured plastist esemed.

METALL: Erinevad metallist esemed, nt plekid, vihma-veetorud, redelid, kerised, jalgrattad, kuivatusrestid, aiavõrgud, okastraat, potid, metallnõud ja -purgid

KLAAS: Erinevad klaasist esemed, sh lehtklaas, klaasist lambikuplid.

ELEKTROONIKA: Külmikud, telerid, pesumasinad, boilerid, tolmuimejad, arvutid, printerid, mikrolaineahjud, röstid, telefonid jne.

OHTLIKUD JÄÄTMED: Omaduste pooltest inimorganismile ja looduskeskkonnale kahjulikud jäätmed, mis nõuavad erikäitlust, nt lahustid, värvid, liimid, ohtlikke aineid sisaldavad pesuvahendid, aegunud ravimid, antibiootikumid, reostunud pakendid, taimekaitsevahendid, patareid ja akud, päevavalguslambid jne.

Saku jäätmejaama saad viia

BIOLAGUNEVAD AIA- JA

HALJASTUJÄÄTMED:

Lehed, hein, taimed, oksad

MITTEBIOLAGUNEVAD

AIA- JA HALJASTUJÄÄTMED:

Erinevad kivid, pinnas

Töödeldud puit: Värvitud, immutatud, õlitatud või mõnel muul viisil töödeldud puidujääde.

TEKSTIIL:

Kasutuskõlbmatud riided ja jalanõud, majapidamiskangas (linad, rätikud).

EHITUSJÄÄTMED:

Ehitussegapraht

TÖÖTLEMATA PUIT:

Naturaalsed, töötlemata ehitusmaterjalid (lauad, prussid, voodrilauad, põrandalauad jne). Töötlemata puidujäätmeid (oksad, tüved, saepuru, kaubaalused, saetööstuse jäägid) võtab vastu SLG Energy OÜ Männiku külas Männiku depoo kinnistul.

REHVID:

Vanarehvid (velgedeta)

SUURJÄÄTMED:

Mööbel, sanitaartechnika (vannid, kraanikausid, wc-potid), kardinapuud, vaibad, madratsid.

KORDUMA KIPPUVAD KÜSIMUSED JÄÄTMETE LIIGITI KOGUMISE KOHTA

Siit leiad vastused enim küsitud liigiti kogumist puudutavatele küsimustele. Liigiti kogumise kohta leiad veel infot Saku valla ja Kliimaministeeriumi kodulehelt. Küsimustega võid julgelt pöörduda ka valla keskkonnaspetsialisti poole, kontakti leiad www.sakuvald.ee/kontaktid

Kas biolaguneva pakendi ja biolagunevad toidunõud võib visata biojäätmete konteinerisse või kodukomposti?

Biolagunevate pakendite puhul vaata, kas tootele on märgitud „kodukompostitav“ või üksnes „biolagunev“. Kodukompostitavat pakendit võib väiksemateks tükkideks teha ja komposti panna. Biolaguneva pakendi kompostimiseks on vajalikud tööstuslikud tingimused ning need tavatingimustes lõpuni kindlasti ei lagune. Enne pakendi oma komposti lisamist võiks uurida tootja tausta veendumaks, et antud väited poleks üksnes rohepesu. Eestis puudub tööstusliku kompostimise võimekus, mistõttu ei ole soovitatav biolagunevaid pakendeid visata biojäätmete

mahutisse. Kompostimisjaamades eraldatakse üldjuhul need ülejäänud jäätmetest ning põletatakse.

Kas biojäätmete mahutisse tohib visata aia- ja haljastujäätmeid (oksi, lehti, muru)?

Väikeses koguses võib, aga jäätmevedaja biojäätmete konteiner on eelkõige siiski mõeldud köögi- ja sööklajäätmete kogumiseks. Aia- ja haljastujäätmeid saab viia Saku jäätmejaama või tellida jäätmevedajalt eraldi vedu. Saku valla elanik saab jäätmejaama viia päevas 600L aia- ja haljastujäätmeid tasuta.

Miks ei tohi papp- ja paberpakendi mahutisse visata ajalehti, ajakirju ja muud vanapaberit?

Papp- ja paberpakendite mahutid on Saku vallas osa avalikest pakendipunktidest, mida haldavad erinevad taaskasutusorganisatsioonid ning nende eesmärk on koguda tasuta kokku vaid kõik pakendid ning need ringlusesse suunata. Ajalehed, ajakirjad ja muu vanapaber pole pakendid ehk need sinna ei sobi. Vanapaberit võib visata jäätmevedajalt tellitud vanapaberi mahutisse ning samuti Saku jäätmejaama paberi- ja papikonteinerisse.

KORDUMA KIPPUVAD KÜSIMUSED

Kuhu visata ühekordsed paberist söögi- või jooginõud?

Enamik paberist söögi- ja jooginõusid ei ole valmistatud 100% paberist, vaid sisaldavad mingil määral plasti, mistõttu ei sobi need ei biojäätmete, paberpakendi ega vanapaberi hulka. Puhtad ühekordsed nõud võib visata plastpakendi hulka, aga määrdunud ühekordsed nõud tuleb visata segaolmejäätmete hulka.

Miks ei tohi klaasnõusid ja -vaase, lehtklaasi ja peegelklaasi klaaspakendi mahutisse panna?

Klaaspakendi valmistamiseks kasutatud klaas ja klaasist tarbeesemete valmistamiseks kasutatud klaas on erinevate koostistega, mistõttu ei ole neid võimalik koos ringlusesse võtta. Klaaspakend eraldatakse värvi järgi, purustatakse ning seejärel sulatatakse see kokku, et valmistada uus klaasist toode. Erinevate omadustega klaasist ei saa kokku sulatades kvaliteetset materjali, mistõttu on seda keeruline ringlusesse võtta. Katkised keraamilised nõud viska segaolmejäätmete hulka. Lehtklaas ja katkised klaasist nõud vii

Saku jäätmejaama või Kiisa jäätmepunkti klaasi konteinerisse. Peegel vii Saku jäätmejaama suurväärtmete konteinerisse.

Kas kommipaber ja muu väikese suurusega pakend (pudelikork, jogurtitopsi kaas) käib ka pakendi hulka? Olen kuulnud, et neid ei ole võimalik ringlusesse võtta. Milline oleks õige käitumine?

Oma olemuselt on ka need pakendid ehk need tuleks panna plast- ja metallpakendi mahutisse. Tarbija ei pea muretsema selle pärast, kas pakendi osa jõuab ringlusesse või mitte. Oluline on see, et jäätmed oleksid õigesti kogutud vastavalt nende liigile.

Kas enne pakendijäätmate äraviskamist tuleb pakendit pesta?

Pakend tuleks loputada nii, et see ei määriks teisi pakendeid. Otseselt pesema pakendit ei pea. Näiteks mahla- või piimapaki puhul piisab ka lihtsalt pakendi sisu tühjendamisest. Selleks, et vältida vee raiskamist võib pakendid panna nõudepesu ajaks kraanikausi põhja, et sealt vesi läbi käiks.

KOMPOSTIMINE

Biojäätmel on oluline eraldi koguda, kuna neist on võimalik toota näiteks komposti ning seeläbi suunata toitained tagasi ringlusse. Biojätmete ringlussevõtt aitab vähendada jätmete ladestamisel tekkivaid kasvuhoonegaase, biojätmete eraldamisel olmejätmetest suureneb ka teiste jätmete ringlusse suunamise võimalus.

Selleks, et keskkonnamõju oleks minimaalne, on biojätmete käitlemise eelistatum viis tekkekohal kompostimine.

Mis on kompostimine?

Protsess, mille käigus bakterid, mikroorganismid, seened ja ka vihmaussid tarbivad erineva päritoluga orgaanilist materjali ning selle elutegevuse käigus tekib väärtuslik ja toiteainerikas muld.

Miks kompostida?

Nii saab biojäätmel kohapeal ringlusesse suunata ja tulemuseks on toiteainerikas muld ja väetis, mida saab kohapeal aiasaaduste kasvatamiseks edukalt ära kasutada. Kompostimuld võib olla niivõrd toiteainerikas, et eraldi väetist ei ole vaja enam kasutada.

Mida tohib ja mida ei tohi komposti hulka panna?

Tohib

Toidujäätmel, puu- ja köögiviljade koored, kohvi- ja teepuru, pehme paber (majapidamispaber), munakarp (pabermassist), paber, papp (tükeldatud), puulehed, muru, hakitud oksad, lõikelilled, lillemuld, munakoored

Ei tohi

Plast, kumm jm materjal mis ei biolagune, läikepaberil ajakirjad, männiokkad, käbid, suured kondid, haiged taimed, biolagunevad nõud

KOMPOSTIMINE

Kuidas alustada?

- Kompostimist alustades tuleb kõigepealt valida kompostimisnõu. Kui kompostid ka köögi- ja sööklajäätmeks, siis on valida kas tavaline kinnine komposter või kiirkomposter.
- Tavalise kinnise komposti saab soetada igast ehitus- ja aiatarvikute poest. Neid pakuvad väga paljud tootjad ja neid on väga erineva väljanägemisega – suuremaid ja väiksemaid. Kinnise komposti võid ka ise ehitada – vooderda komposter metallvõrguga ja ehitada peale kaas.
- Kompostimisprotsessiks on oluline õhu ringlus, mistõttu ei tohi komposter olla õhukindel. Samas peab komposter olema näriliste ja loomade eest kaitstud, mistõttu tuleks komposter külgedelt ja põhjast vooderdada metallvõrguga.
- Hea kompost on tumepruun ja sõmer materjal, mis sarnaneb kõdusõnnikule, aga lõhnab nagu muld.

Kuidas tagada komposti edukas toimimine?

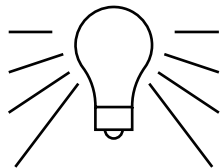
Oluline on lämmastikku ja süsinikku sisaldavate jäätmete omavaheline tasakaal. Rusikareegel on 1:1 (lämmastikku ja süsinikku).

Süsinik ehk pruunid jäätmed (kuiv)

Kuivanud puulehed, ajalehed, papp ja paber (pabermassist munakarp), munakoored, majapidamispaber, salvrätik, oksad, multš

Lämmastik ehk rohelised jäätmed (märg)

Puu- ja köögiviljajäägid, kohvipuru, teepuru, roheliste taimede lõiked, muru, närtsinud lilled, mädanenud õunad

„Rohelised“ jäätmed lisavad kompostile niiskust, „pruunid“ jäätmed võtavad niiskust vähemaks.

ÖKOMÄRGISED

Sellel lehel on välja toodud erinevate riikide ökomärgised, mida tasub toodetelt otsida. Ökomärgis kinnitab, et toode või teenus on keskkonnasõbralik.

Ökomärgiste loetelu

MÄRGIS	NIMI	LEIDUB NEIL TOODETEL
	EU Ecolabel ehk Euroopa Liidu ökomärgis	Elektroonika, tekstiil, paber, kodukeemia jpm
	Nordic Swan ehk Põhjamaade luik	Paber, kodukeemia, patareid, küünlad, elektroonika jm
	Der Blaue Engel ehk Sinine ingel	Ehitusmaterjalid, tekstiil elektroonika, kodu-keemia, paber jm
	Bra Miljöval (Rootsi ökomärgis)	Kosmeetika, kodukeemia, tekstiil, erinevad teenused jm
	Ecogarantie (Belgia ökomärgis)	Puhastusvahendid, kodukeemia, kosmeetika jm

Toiduainete ökomärgised ehk mahemärgised

MÄRGIS	NIMI	RIIK
	Organic Label ehk mahemärgis	Euroopa Liit
	Ökomärg ehk Eesti mahemärgis	Eesti
	Luomu	Soome
	USDA Organic	USA
	Agriculture Biologique (AB)	Prantsusmaa
	Soil Association Organic	Suurbritannia
	Bio-Siegel	Saksamaa
	Krav	Rootsi
	Bio Garantie	Austria

MUUD MÄRGISED

Nende märgistega toodete puhul on arvestatud toote olelusringi teatud etapi keskkonnamõjuga, näiteks tootmisprotsess, ohtlike ainete kasutamine, energiatarve, jätkusuutlik majandamine jne.

Märgis	Nimi	Mida tähendab?	Leidub neil toodetel
	Energy Star ehk energiatäht	Seade on energiatõhus	IT seadmed (arvuti, printer jms)
	Oeko-Tex Standard 100	Pole kasutatud ohtlikke aineid	Tekstiilitooted
	Global Organic Textile Standard (GOTS)	Orgaanilist päritolu tekstiil	Tekstiilitooted
	COSMEBIO	Orgaanilist päritolu kosmeetika	Kosmeetika
	ECOCERT	Looduslikku päritolu koostisosad	Kosmeetika, puhastusvahendid
	NaTrue	Looduslikku ja orgaanilist päritolu koostisosad	Kosmeetika

Õiglase kaubanduse ja keskkonnasõbraliku tootmise märgised

Märgis	Nimi	Mida tähendab?	Leidub neil toodetel
	Marine Stewardship Council (MSC)	Jätkusuutliku kalamajanduse märgis	Kalatooted
	Fairtrade ehk õiglase kaubandus	Õiglase kaubanduse märgis	Eksootilised toiduained, kosmeetika jm
	UTZ Certified	Jätkusuutliku põllumajanduse märgis	Eksootilised toiduained jm
	Rainforest Alliance	Jätkusuutliku tootmise märgis	Eksootilised toiduained jm
	Forest Stewardship Council (FSC)	Jätkusuutliku metsamajanduse märgis	Puit, puidu- ja pabertooted
	Programme of the Endorsement of Forest Certification (PEFC)	Jätkusuutliku metsamajanduse märgis	Puit, puidu- ja pabertooted
	Green Key ehk roheline võti	Keskkonnahoidliku teenuse märgis	Majutusteenused, turismiettevõtted

MÄRGISTEST LÄHEMALT

Mis on ökomärgiste eesmärk?

1. Avaldada väiksemat keskkonnamõju kogu toote elutsüklit silmas pidades
2. Edendada tooteid, mida kasutades vähendame negatiivset mõju keskkonnale
3. Aidata kaasa loodusvarade tõhusamale kasutamisele

Miks otsida toodetelt just neid kindlaid märgiseid?

Ökomärgised on usaldusväärsed, sest neid annab välja sõltumatu organisatsioon, toetudes adekvaatsele teabele ning teadusuuringutele.

Kui tootele on lisatud kirjeldusena kas “keskkonnasõbralik” või “naturaalne”, siis ei pruugi need väited ilma seda kinnitava märgiseta tõele vastata.

Seetõttu aitavad ökomärgised teha lihtsamini keskkonnahoidlikke valikuid.

EL Ökomärgis

EL Ökomärgist kandev toode vastab rangetele kriteeriumitele, mille on koostanud valdkonna eksperdid. EL ökomärgise andmise kriteeriumid ning hindamis- ja kontrollinõuded koostab/uuendab Euroopa Liidu ökomärgisekomisjon.

Ökomärgise on väljastanud n-ö kolmas osapool, kes on hinnanud toote vastavust rangetele nõudmistele. Eestis väljastab EL ökomärgise litsentse Keskkonnaagentuur.

Loe ökomärgiste kohta lähemalt Kliimaministeeriumi kodulehelt: www.kliimaministeerium.ee/et/el-okomargis

HEA TEADA – ROHEPESU

Mis on rohepesu?

Rohepesu on see, kui ettevõtte jätab oma turundusega mulje, justkui nende tooted, teenused ja tegevused oleksid keskkonnasõbralikumad, kui need tegelikult on.

Rohepesuga jäetakse tarbijatele mulje, et nende toodete või teenuste tarbimisega annavad nad oma panuse keskkonnahoidu.

Kuidas mitte langeda rohepesu ohvriks?

- **Ära lase end rohelisest pimestada.** Roheline värv, loomade ja looduse pildid ning ilusad loosungid võivad olla tootele paigutatud selleks, et toode näiks looduslikum või keskkonnasõbralikum.
- **Otsi tootelt ökomärgiseid**, aga ole siiski tähelepanelik – mõned tootjad proovivad ökomärgiseid jäljendada pannes oma tootele sarnase välimuse või sõnastusega märgiseid.
- **Uuri ettevõtte tausta lähemalt internetist.**

Kuidas rohepesu ära tunda?

Näiteid rohepesust:

Riidetootja väidab, et nende tooted on valmistatud orgaanilisest puuvillast, kuid selle koostis tootes on väga väike ja moodustab väga väikese osa nende kogu tootevalikust.

Tootel on lause: “50% rohkem taaskasutatud materjali kui varem.” Tegelikult suurendas tootja taaskasutatud materjali osakaalu 2%-lt 3%-ni. Kuigi lause vastab tõele, jätab sõnum eksliku mulje, nagu sisaldaks vaip suuremat kogust taaskasutatud materjali.

Tootja kasutab tootel eksitavaid sõnumeid ja pilte. Näiteks tootel on termin “loodussõbralik”, kuid puudub seda kinnitav märgis. Looduse või loomade kujutised tootel võivad samuti viidata keskkonnasõbralikkusele, isegi kui toode seda tegelikult ei ole.

KASULIKUD ALLIKAD

Nendest allikatest saad rohkem infot erinevate juhendis kajastatud teemade kohta:

Saku valla koduleht: sakuvald.ee

Keskkonna valdkonna alamenüüst leiad infot jäätmete liigiti kogumisest Saku vallas, jäätmetekke vähendamisest, keskkonnasõbralike ürituste korraldamisest jpm.

Kliimaministeeriumi koduleht: kliimaministeerium.ee

Ringmajanduse alamenüüst leiad infot jäätmete liigiti kogumisest ning seda puudutavatest õigusaktidest, riigi jäätmekava jpm.

Kliimaministeeriumi ringmajanduse koduleht: ringmajandus.envir.ee

Sealt leiad ajakohast informatsiooni seoses ringmajanduse arengudokumentidega, samuti saab tutvuda erinevate rahastusvõimalustega, edulugudega ning abistavate materjalidega, mis toetavad ringmajanduse ideede elluviimist.

Juhend: Vabanege ohtlikest ainetest oma kodus!
ringmajandus.envir.ee/et/abimaterjalid/juhend-vabanege-ohtlikest-ainetest-oma-kodus

BEF (Balti Keskkonnafoorum) ja Interreg projekti NonHazCity raames välja töötatud praktiline juhend kodumajapidamises ohtlikest ainetest vabanemiseks.

Ringmajanduse õppematerjalid 2023 **ringmajandus.envir.ee/et/abimaterjalid/ringmajanduse-oppematerjalid-2023**

Projekti “Ringmajanduse võimekuse tõstmine” raames valminud koolituse materjalid. Materjalid nii keskkonnahoidlikult hankimise, kaasamise kui ka ringmajanduse põhiolemuse ja printsiipide kohta.

Tekstiili faktilaht “Minu stiili varjukülj” (inglise keeles) **librairie.ademe.fr/consommer-autrement/1456-the-underside-of-my-look.html**

Sealsed näpunäited õpetavad valima oma riideid ja aksessuaare (jalanõud ja kotid) paremini, ostma rõivaid, mis on valmistatud orgaanilisest puuvillast või millel on vastutustundlikku tootmist tõendav märg, eelistama keskkonnahoidlikke tootemarkke ja/või teise ringi rõivaid, hoolitsema oma riiete eest ning kulunud rõivaid parandama, muutma ja taaskasutama.

JUHENDI KOOSTAMISEKS KASUTATUD ALLIKAD:

MTÜ Balti Keskkonnafoorum, 2020

„Juhend: vabanee ohtlikest ainetest oma kodus!“

Keskkonnaministeerium, 2022

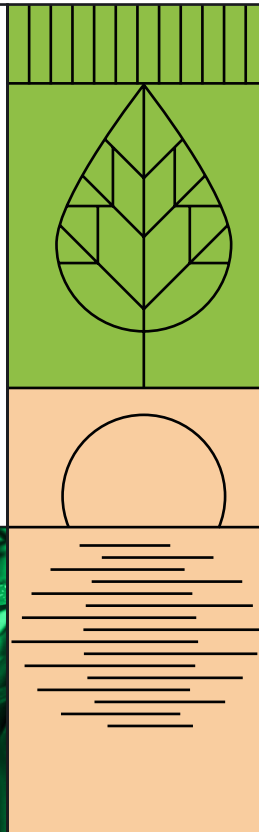
„Ringmajanduse valge raamat“

ADEME, 2018 „The underside of my look“

Teeme Ära SA, 2023

„Ringmajanduse põhimõtted ja olemus“

<https://www.kliimaministeerium.ee>

Käesolev juhend on valminud Keskkonnainvesteeringute Keskuse projekti

„Jäätmetekke vähendamine ja ringmajanduse soodustamine Saku vallas“ raames.

Projekti kaasrahastati Euroopa Regionaalarengu Fondi toetusega.

Väljaandja: Saku Vallavalitsus

Kujundus: Identity

Trükk: EVG Print

 KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

Rahastanud
Euroopa Liit

Eesti
tuleviku heaks